

Vilhelmina kommun
Vilhelmina.kommun@vilhelmina.se

2017-11-17
Dnr-2017:6376

Beslut

efter regelbunden kvalitetsgranskning vid
Dikanäs skola i Vilhelmina kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av områdena undervisning, rektorns ledarskap samt trygghet och studiero. Syftet är att granskningen ska bidra till högre kvalitet där målet är en god utbildning i en trygg miljö.

Granskningen genomförs i 40 utvalda skolenheter. I urvalet ingår såväl enskilda som kommunala skolenheter. Dikanäs skola, i Vilhelmina kommun, ingår i denna granskning.

Skolinspektionen besökte skolenheten den 17-18 oktober 2017. Besöket genomfördes av Robert Sondell och Agnetha Burström. Under besöket intervjuades elever, lärare, elevhälsan och rektorn. Därutöver genomfördes lektionsobservationer.

I detta beslut ger Skolinspektionen sin bedömning av de granskade områdena. Därefter följer en motivering till de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat inom ramen för granskningen.

Sammanfattande bedömning

På Dikanäs skola har Skolinspektionen granskat följande tre områden: undervisning, rektorns ledarskap samt trygghet och studiero. Skolinspektionen bedömer att de tre områdena sammantaget håller en *god kvalitet*, vilket är den högsta nivån av tre möjliga i Skolinspektionens regelbundna kvalitetsgranskning.¹

Skolinspektionen bedömer att undervisningen på Dikanäs skola i viss grad främjar elevernas möjligheter att nå de nationella målen och kunskapskraven. Det finns en variation i undervisningens målfokusering, struktur och förekomsten av ett aktivt lärarstöd till eleverna. Vidare visar granskningen att det ges fortlöpande återkoppling mellan elever och lärare angående undervisningens kvalitet och elevernas lärande. Undervisningen bedöms i varierande grad vara utmanande för alla elever då lärarna inte alltid lyckas utmana och stimulera de elever som nått längre i sin kunskapsutveckling.

Rektorn har i viss grad ett aktivt ledarskap som styr och utvecklar verksamheten i skolan. Granskningen visar att rektorn fokuserar på skolans lärandeuppdrag samt stödjer och utvecklar personalen. Bland annat kartlägger rektorn systematiskt tillsammans med lärarna behovet av kompetensutveckling på skolenheten. Vidare visar granskningen att även om rektorn till viss del utvecklar utbildningen genom att bland annat följa upp elevernas kunskapsutveckling så kan lärarna och övrig personal göras mer delaktiga i analysarbetet.

Skolinspektionens granskning visar att det finns en ambition och vilja hos personalen att arbeta för pojkars och flickors rätt till en jämställd utbildning. Vid granskningstillfället finns dock inte en tydlig strategi för hur det arbetet ska se ut eller genomföras. Jämställdhetsarbetet på Dikanäs skola kännetecknas framförallt av att området diskuteras när situationer uppstått och inte i ett strategiskt främjande och förebyggande arbete.

¹ För mer information om Skolinspektionens bedömningar, se bilaga "Underlag för bedömning i inspektion 2018" i detta beslut.

Skolinspektionen bedömer att utbildningen i hög grad utformas så att eleverna tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Intervjuer och observationer visar att all personal inom skolan bedriver ett strategiskt arbete för att främja och upprätthålla studiero samt att det bedrivs ett systematiskt förebyggande arbete för att förhindra kränkande behandling av elever. Personalen kartlägger elevernas trygghet och trivsel genom bland annat enkätundersökningar.

Identifierade utvecklingsområden

För att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom de områden som granskats bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande delar:

- Att undervisningen i de lägre årskurserna anpassas så att de elever som nått längre i sin kunskapsutveckling stimuleras och utmanas att nå ännu längre. I detta ingår att eleverna ska få ett aktivt lärarstöd.
- Att rektorn ser till att det bedrivs ett strategiskt jämställdhetsarbete på skolan.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens värderingar av de tre granskade områdena. Till två områden finns utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat för att ytterligare höja kvalitén inom området.

I beslutet finns det endast ett utvecklingsområde framtaget per område, detta även om Skolinspektionen har identifierat flera delar inom området som kan utvecklas. Detta då utvecklingsområden syftar till att stödja skolan där det största behovet finns för utveckling.

Notera att Skolinspektionen kan identifiera ett utvecklingsområde även inom ett bedömningsområde som Skolinspektionen har värderat som välfungerande.

Bedömningsområdet undervisning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen på Dikanäs skola i viss grad främjar elevernas möjligheter att nå de nationella målen och kunskapskraven.

De intervjuer och observationer som Skolinspektionen genomfört visar att det finns en variation i undervisningens målfokusering, struktur och förekomsten

av ett aktivt lärarstöd till eleverna. I intervjuer med lärare samt vid observationer framkommer exempel på lektioner och ämnesområden där syftet med undervisningen är tydligt kommunicerad med eleverna framförallt i de äldre årskurserna. Bland annat finns exempel på där lärare planerar och organiserar större arbetsområden med mål och innehåll för att sedan bryta ner detta till enskilda lektioner eller veckoplaneringar där undervisningen följer ett logiskt flöde av olika aktiviteter. Elever berättar i intervju att det finns en variation i hur lärarna tydliggör målen och syftet med undervisningen. Eleverna berättar vidare att de upplever det som att de *"förstår mycket bättre när vi får veta vad som krävs"*.

Granskningen visar att det i undervisningen ges återkoppling mellan elever och lärare angående undervisningens kvalitet och elevernas lärande. Rektor, lärare och elever beskriver att det regelbundet sker utvärderingar av undervisningen där eleverna tillsammans med respektive lärare följer upp vad som fungerat väl och vad som behöver förändras till nästa tillfälle. Detta kan ske antingen efter enskilda lektioner eller större arbetsområden. Lärare trycker i intervjun på vikten av att skapa den typen av dialog tillsammans med eleverna både i planerings- och i utvärderingsfasen av undervisningen.

Eleverna får regelbunden återkoppling på sin kunskapsutveckling via det digitala informationssystemet som lärarna använder för att förmedla information kring hur utvecklingen ser ut för varje elev i de olika ämnena. I de allra flesta ämnen ger även lärarna kontinuerlig återkoppling muntligt kring de kunskaper som visats och vad eleven behöver utveckla. Enligt intervjuade elever finns det dock en diskrepans mellan olika lärare och ämnen i hur tydligt det blir för eleverna. Där lyfter de fram undervisningen i matematik som ett gott exempel gällande tydlighet och dialog kring deras kunskapsutveckling.

Vidare visar granskningen att undervisningen i varierande grad är utmanande för alla elever. Skolans organisation med undervisning där elever ur upp till tre olika årskurser med varierande förkunskaper och behov undervisas samtidigt i samma klassrum är ibland en tillgång men innebär också stora utmaningar i undervisningen.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området undervisning bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande del:

- Att undervisningen i de lägre årskurserna anpassas så att de elever som nått längre i sin kunskapsutveckling stimuleras och utmanas att nå ännu längre. I detta ingår att eleverna ska få ett aktivt lärarstöd.

Granskningen visar att undervisningen på Dikanäs skola i flera fall är utmanande och stimulerande för många elever. Det framkommer dock i intervjuer med rektor, lärare och elevhälsa samt vid observationer att elevernas behov och förkunskaper är väldigt varierande framförallt i de yngre årskurserna. Lärarna lyckas i varierande grad stimulera och utmana de elever som kommit längre i sin kunskapsutveckling. Skolinspektionen rekommenderar därför att Dikanäs skola inleder ett utvecklingsarbete så att de elever som behöver större utmaningar i undervisningen får det i kombination med ett aktivt lärarstöd. Detta kan ske genom att undervisningen planeras och organiseras på ett sådant sätt att olika elevgrupperingar har lärarledda genomgångar som varieras med enskilt- eller grupparbete där läraren får fokusera på olika elevgrupper i omgångar. Läraren bör i större utsträckning också välja metoder och arbetssätt som är anpassade till elevernas skilda förutsättningar och behov. I detta ingår att ge eleverna uppgifter som går att fördjupa och utveckla eller uppgifter som går att utföra på olika nivåer och i olika takt.

Enligt skollagen ska alla elever ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.²

I intervjuer med rektor, elevhälsa och lärare framkommer att de har identifierat problembilden men de menar samtidigt att detta är ett område där skolan

² 3 kap. 3§ Skollagen

har mycket kvar att utveckla. I observationer framkommer exempel på att elever kan få vänta lång tid på att få hjälp med sina uppgifter då läraren är upptagen med exempelvis en genomgång för andra elever vilket i förlängningen kan medföra att elever inte orkar fokusera på sina arbetsuppgifter utan istället stör andra. I intervjuer med lärare beskrivs att de försöker anpassa undervisningen genom olika läromedel samt att några elever får extra undervisningstid utöver timplanen men att det framförallt i gruppen där eleverna i årskurs 1-3 går är ett väldigt stort spann mellan elevernas förkunskaper. Detta får negativa konsekvenser för några av de äldre eleverna som inte får det stöd och de utmaningar de behöver då de yngre eleverna kräver mycket lärartid. Lärare berättar att de nyligt fått tillgång till regelbunden specialpedagogisk kompetens vilket inte varit fallet tidigare. Representanter för elevhälsan berättar i intervjun att lärarna ofta frågar om hjälp och att det finns ett behov av handledning kring hur man kan anpassa undervisningen i klassrummet.

Forskning visar att det centrala är att eleverna utmanas på en nivå strax ovanför sin nuvarande förmåga för att lärande ska äga rum. Detta ställer krav på såväl tankemässiga utmaningar som på lärarstöd under lektionstid.³ Lärande sker i den så kallade utvecklingszonen, där det finns såväl kognitiva utmaningar som stöd. Om utmaningarna blir för få sker inget lärande och eleverna tappar ofta intresse och motivation. Skolinspektionen vill därför framhålla vikten av att alla elever utmanas och stimuleras redan i de tidiga skolåren.

Bedömningsområdet rektorns ledarskap

Skolinspektionen bedömer att rektorn på Dikanäs skola i viss grad har ett aktivt ledarskap som styr och utvecklar verksamheten i skolan.

Granskningen visar att rektorn fokuserar på skolans lärandeuppdrag samt stödjer och utvecklar personen. Bland annat kartlägger rektorn systematiskt

³ Nottingham (2013)

tillsammans med lärarna behovet av kompetensutveckling på skolenheten. Exempelvis har lärare fått möjlighet att fortbilda sig för att säkerställa behörighet i ämnen på högstadiet. Rektorn deltar inte alltid i de pedagogiska diskussionerna men främjar förutsättningarna för samarbete mellan lärare och mellan lärare samt andra personalgrupper. Detta exempelvis genom skolenhetens arbete med läslyftet där samverkan sker med en annan skola men också med representanter för elevhälsan. För närvarande upptar läslyftsprojektet den tid som rektorn tillsammans med lärarna har avsatt för pedagogiska diskussioner. Detta medför enligt lärarna att övriga nödvändiga pedagogiska diskussioner hänvisas till att man träffas i lärarum under exempelvis raster eller på morgnarna vilket innebär att diskussionerna inte sker i ett strukturerat sammanhang.

Vidare visar granskningen att rektorn till viss del utvecklar utbildningen bland annat genom att regelbundet följa upp elevernas kunskapsutveckling genom klasskonferenser samt genom veckovisa möten med elevhälsoteamet. Detta medför enligt rektorn också att resurser utvärderas och omfördelas utifrån de behov som framkommer. I intervjuer med lärare framkommer att de inte känner sig särskilt delaktiga i det övergripande analysarbetet av skolans kunskapsresultat. De uppger att rektorn fått dubbla budskap från huvudmannen kring hur de vill att utvecklingsarbetets dokumentation ska presenteras och att det har varit förvirrande. Lärarna beskriver att det sker vissa informella samtal mellan lärare men inte i organiserad form.

Dikanäs skola saknar till stora delar ett strategiskt jämställdhetsarbete. I intervjuer framkommer att lärare och annan personal i vissa fall kan diskutera frågor om jämställdhet på förekommen anledning. Det vill säga när situationer uppstått men inte i ett aktivt arbete för att främja jämställdhet och förebygga könstypiska val, normer och förgivettaganden.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området rektorns ledarskap bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande del:

- Att rektorn ser till att det bedrivs ett strategiskt jämställdhetsarbete på skolan.

Skolinspektionens granskning visar att det finns en ambition och vilja hos personalen att arbeta för flickors och pojkars rätt till en jämställd utbildning. Vid granskningstillfället finns dock inte en tydlig strategi för hur det arbetet ska se ut eller genomföras. Skolinspektionen rekommenderar därför att Dikanäs skola inleder ett utvecklingsarbete som syftar till att bedriva ett strategiskt jämställdhetsarbete. I detta ingår att se till att det hos såväl personal som elever finns en medvetenhet kring hur flickors och pojkars förutsättningar i skolan möjliggör eller begränsar att nå utbildningens mål, och att det på skolan bedrivs ett aktivt arbete för att främja jämställdhet och förebygga könstypiska val, normer och förgivettaganden. Detta kan exempelvis ske genom att rektorn, tillsammans med lärare och övrig personal genomför en kartläggning för att synliggöra vilka behov av utvecklingsinsatser som skolan har utifrån grundläggande värderingar hos elever och personal.

Jämställdhetsarbetet ska genomsyra hela utbildningen. I läroplanen står att människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta är de värden som skolan ska gestalta och förmedla⁴.

Elever säger i intervjuer att de inte upplever att jämställdhet är något som diskuteras i undervisningen på skolan. Lärare berättar att eleverna på Dikanäs skola umgås över könsgrensarna på ett annat sätt än på en större skola. Detta menar de beror på att elevantalet är begränsat och det är vanligt att flickor och pojkar umgås tillsammans. Samtidigt framkommer att elever med olika bakgrund och från olika kulturer möts på skolan och att det är nödvändigt för skolan att arbeta med jämställdhetsfrågor. Lärarna berättar att det finns saker som sitter i ryggmärgen och i väggarna vilka är svåra att se. De upplever det som svårt när elever har helt andra värderingar än vad de är vana vid, det har man inte beredskap för att hantera på ett bra sätt.

⁴ Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (2011)

Bedömningsområdet trygghet och studiero

Skolinspektionens bedömer att utbildningen i hög grad utformas så att eleverna tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

All personal inom skolan bedriver ett strategiskt arbete för att främja och upprätthålla trygghet och studiero för elever. I intervju berättar eleverna att de känner sig trygga på skolan och att de upplever studieron som god. Granskningen har visat att lärarna upprätthåller studieron i klassrummen och vidtar åtgärder för att återställa ordningen när det behövs. Som exempel markerade en lärare tydligt mot ett språkbruk som inte bedömdes vara i linje med skolans ordningsregler under en observerad idrottslektion. Vidare berättar lärarna i intervju att arbetet med att lära eleverna att förstå andras perspektiv är ett dagligt återkommande inslag i undervisningen. Eleverna har själva tagit fram trivselregler där de bestämt att det måste råda arbetsro på lektionerna. Vid samtliga observerade lektioner var studieron relativt god även om de elever i de yngre årskurserna ibland inte riktigt orkade hålla uppmärksamheten uppe under de längsta lektionspassen. Elever föreföll kunna genomföra sina arbetsuppgifter utan att bli störda av andra.

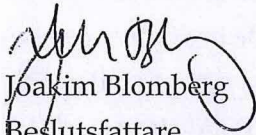
Vid Dikanäs skola bedrivs ett främjande och aktivt arbete för att förebygga kränkande behandling av elever. Personalen kartlägger elevernas trygghet och trivsel genom bland annat enkätundersökningar. Skolan genomför ett stort antal uteaktiviteter i tvärgrupper med syfte att arbeta förebyggande med trygghet och trivsel. Lärare berättar även om andra exempel där kurator tillsammans med klasslärare drivit ett förebyggande arbete för att förhindra kränkande behandling av elever. Bland annat har några årskurser arbetat med frågor om hur man ska agera när det händer saker på rasterna.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 22 mars 2018 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se, eller per post till, Skolinspektionen, Box 3177, 903 04 Umeå. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400–2017:6376) i de handlingar som sänds in.

På Skolinspektionens vägnar

Joakim Blomberg
Beslutsfattare

Robert Sondell
Föredragande

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: www.skolinspektionen.se/inspektion2018

Bilaga: Underlag för bedömning i Inspektion 2018

I Skolinspektionens beslut för regelbunden kvalitetsgranskning får varje skolenhet en sammanfattande bedömning. Den sammanfattande bedömningen består av en sammanvägning av de fyra bedömningsområdena och ges enligt följande tre nivåer: *God kvalitet, Förbättringsområden finns* och *Ett förbättringsarbete är nödvändigt*.

I granskningen ingår fyra bedömningsområden. Inom respektive område granskas följande delar:

Undervisning: Undervisningen är målfokuserad, strukturerad och innehåller ett aktivt lärarstöd för eleverna. Undervisningen är utmanande för alla elever. Att det i undervisningen ges återkoppling mellan elever och lärare angående undervisningens kvalitet och elevers lärande/kunskapsutveckling.

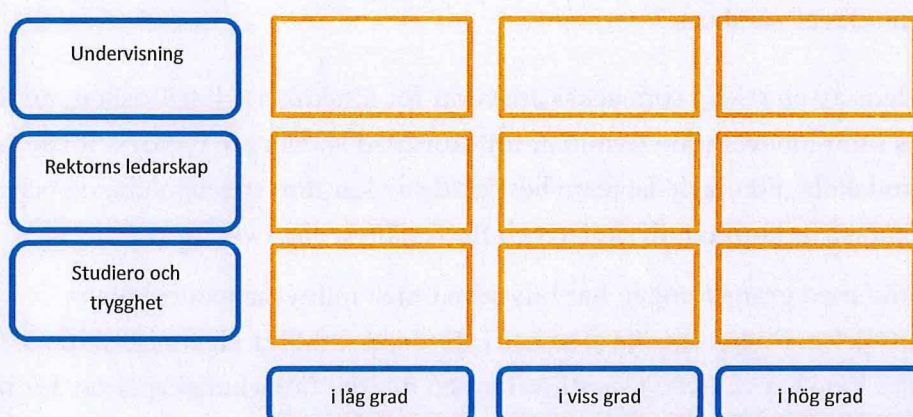
Rektors ledarskap: Rektorn fokuserar på skolans lärandeuppdrag samt stödjer och utvecklar personalen. Rektorn utvecklar utbildningen. Rektorn fördelar resurser inom skolenheten efter elevernas behov och förutsättningar. Rektorn verkar för elevers lika rätt till en god utbildning i trygg miljö, oavsett könstillhörighet.

Studiero och trygghet: Personalen inom skolan bedriver ett strategiskt arbete för att främja och upprätthålla trygghet och studiero för elever. Personalen bedriver ett främjande och aktivt arbete för att förebygga kränkande behandling av elever.

Bedömning och betygsättning: Lärarna bedömer elevernas kunskaper allsidigt utifrån kunskapskraven. Lärarna tar ansvar för att bedömning och betygsättning är likvärdig.

I granskningen värderas kvalitén inom varje bedömningsområde med hjälp av ett bedömningsschema som innehåller tre nivåer: i låg grad, i viss grad och i hög grad, se figur 1.

Figur 1: Bedömningsschema – skolenhetens bedömningsområden fördelat på tre nivåer

Bilaga: Bakgrundsuppgifter om verksamheten

Dikanäs skola ligger i Vojmåдалen, ca 10 mil nordväst om Vilhelmina tätort. Skolan bedriver verksamhet för elever i förskoleklass och grundskola i årskurserna 1–9 och har sammantaget 29 elever. Eleverna är uppdelade i olika grundgrupperingar; årskurserna 1–3 i en grupp och årskurserna 4–6 i en annan grupp och årskurserna 7–8 i en tredje grupp. Detta då det under innevarande läsår inte finns elever i årskurs 9.

Skolan leds av en rektor som också ansvarar för förskolan och fritidshemmet i Dikanäs samt innevarande termin är tillförordnad skolledare i Saxnäs förskola och grundskola. Ett elevhälsoteam bestående av kurator, specialpedagog och skolsköterska är kopplat till skolan och finns där en dag i veckan.

I samband med granskningen har huvudmannen redovisat skolenhetens måluppfyllelse. De tre senaste åren har i stort sett samtliga elever i årskurs 3, 6 och 9 nått kunskapskraven i samtliga ämnen där det finns kunskapskrav för respektive årskurs.